

Тема 16. Формування наукового світогляду учнів.

Світогляд є системою поглядів на дійсність, в яких людина висловлює своє ставлення до навколишнього природного та соціального середовища; сукупність філософських, наукових, політичних, правових, моральних, естетичних поглядів та переконань. Це визначення показує, що для методики валеології особливо важливо утворити систему наукових знань світоглядного характеру, методичні умови та основні етапи їхнього формування, дати характеристику системі поглядів та переконань, що складаються в учнів під впливом валеологічних знань, показати життєву позицію учнів у ставленні до здоров'я та людини.

Розвитку наукового світогляду в процесі вивчення основ здоров'я сприяють вікові особливості учнів середньої та старшої школи. В них виявляється підвищений інтерес до філософських проблем у зв'язку з природною потребою осмислювати дійсність в цілому.

Вирішенню цього завдання сприяє зміст курсу. Вивчення її відбувається у світлі взаємозв'язків трьох аспектів наукового світогляду: ідей про матеріальність та матеріальну єдність світу; спільність діалектичних законів; пізнання людини та її здоров'я. У процесі вивчення основ здоров'я у поєднанні з розвитком діалектичного мислення учнів перед ними розкривається наукова картина органічного світу, історичність життя, суперечний шлях пізнання життя та людини.

Виділяють такі *основні умови формування світогляду*:

1. Глибоке наукове усвідомлення вчителем усієї системи провідних ідей, теорій, понять, що мають важливе значення для формування світогляду учнів.
2. Послідовність визначення та оцінювання кожного етапу навчально-виховного процесу (теми уроку, виду діяльності учнів з точки зору його ролі та можливого вкладу в процес формування світогляду учнів).
3. Узгодженість змісту питань світогляду з основ здоров'я зі змістом інших предметів як природничого, так і суспільно-історичного циклу (міжпредметні зв'язки).
4. Обумовленість та докази з висновків та узагальнень, що побудовані із залученням наукових фактів, використання результатів, отриманих специфічними для основ здоров'я методами дослідження, розкриттям зв'язку теорії з практикою.
5. Активізація пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на усвідомлення основоположних ідей та понять, розвиток бажання з'ясувати їхню важливість для розуміння загальних закономірностей життя. Для досягнення цієї мети корисно використовувати творчі самостійні роботи, проблемні ситуації з елементами дослідницького пошуку, пізнавальні задачі теоретичного та практичного характеру.
6. Систематичне вивчення вчителем ступеня та якості розуміння учнями питань світогляду, а також пояснення їхнього ставлення до тих чи інших фактів змісту.

7. Розвиток потреби учнів застосовувати знання у навчальній та практичній діяльності, в якій виявляється ставлення учнів до реальної дійсності, їхні погляди, стійкість переконань, правильність вчинків та поведінки в різних життєвих ситуаціях.
8. Розвиток світогляду не зводиться до засвоєння знань про нього, а й пов'язаний з формуванням власної внутрішньої позиції та ставлення до дійсності.

Тому необхідно бачити в цьому складному та тривалому процесі послідовні етапи становлення світогляду, яким властиві специфічні види діяльності вчителя та учнів:

Діяльність	
учителя	учнів
Постановка конкретних завдань з формування світогляду (на уроках чи інших формах навчання)	Сприйняття завдань наукового пояснення явищ
Розкриття провідних ідей, теорій, понять	Осмислення наукових ідей, теорій, понять
Спостереження за сприйняттям матеріалу та керування цим процесом	Виявлення особистих ставлень, упевненість в істинності наукових знань
Облік результатів процесу формування світогляду	Закріплення та застосування своїх поглядів у діяльності
Постановка нових завдань та характеристика рівня їх досягнення (узагальнення)	Узагальнення світогляду учнів на досягнутому рівні їхнього розвитку

У процесі формування світогляду вчителю необхідно враховувати показники рівня сформованості його у школярів, які характерні для всіх етапів розвитку їхнього світогляду. Виділяють три таких рівні:

1. Когнітивний, що характеризується ступенем знань світогляду, містить високий рівень узагальнень, засвоєння його провідних ідей, уміння застосовувати знання для пояснення явищ дійсності.
2. Емоційний — є підтвердженням постійного інтересу до питань наукових знань про пояснення явищ дійсності.
3. Діяльний — зазначає про наявність особистих оцінок, уміння довести, захистити (відстояти) усталені погляди, точку зору, оцінити свою поведінку та діяльність.